

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DOSTOEVSKIJ, FEDOR MIHAILOVIČ

Nopti albe ; Oameni sărmani / F. M. Dostoievski ; trad. din lb. rusă și note de Justina Bandol (Nopti albe) și Xenia Stroe (Oameni sărmani). - București : Bookzone, 2025

ISBN 978-630-305-468-1

I. Bandol, Justina (trad.)

II. Stroe, Xenia (trad.)

821.161.1

Redactor: **Crenguța Nicolae**
Grafician copertă: **Teodora Savu**
Tehnoredactor: **Anca Marisac**

© Bookzone 2025, pentru prezenta ediție
Toate drepturile rezervate pentru limba română.
Nicio parte a acestei lucrări nu poate fi stocată
sau reprodușă fără acordul editurii.

Editura Bookzone

Șoseaua Berceni nr. 104, sector 4, București

Comenzi și informații:

Telefon: 031-433.50.68

E-mail: office@bookzone.ro

www.bookzone.ro

F. M. Dostoievski

Nopti albe

Oameni sărmani

Traducere din limba rusă și note de Justina Bandol
(Nopti albe)
și Xenia Stroe (Oameni sărmani)

Bookzone
BUCUREȘTI, 2025

Prima noapte

Era o noapte minunată, o noapte cum nici nu poate fi decât atunci când suntem tineri, iubite cititorule. Cerul era atât de înstelat, atât de luminos, încât, uitându-te la el, nu-ți rămânea decât să te întrebi: oare chiar pot trăi sub un astfel de cer tot felul de oameni supărați și capricioși? O întrebare și ea tânără, iubite cititorule, foarte tânără, dar fie ca Domnul să ți-o trimită mai des în suflet!... Vorbind despre domni capricioși și supărați de tot felul, n-am putut să nu-mi amintesc și de bunele mele purtări din ziua aceea. Încă de dimineață începuse să mă chinuie o tristețe nemaivăzută. Mi se părea dintr-odată că pe mine, singularicul, mă părăsește toată lumea, toți mă reneagă. Acuma, firește, oricine e în drept să întrebe: dar cine erau acești „toți”? Căci s-au făcut deja opt ani de când locuiesc la Petersburg, iar eu n-am izbutit să leg nicio cunoștință. Atâta că la ce mi-ar folosi? Și-așa cunosc tot Petersburgul: de-asta mi se și părea că mă părăsește toată lumea când tot orașul se sculase și plecase dintr-odată pe la casele de vacanță. Mi se făcuse frică să rămân singur și trei zile încheiate am rătăcit prin oraș năpădit de o tristețe adâncă, fără să pricep defel ce-i cu mine. Ori că mergeam pe Nevski², ori că mă duceam în grădina publică, ori că rătăceam pe chei, nu dădeam de niciunul din cei pe care mă deprinsesem să-i văd tot anul în același loc, la o oră anume.

² Celebru bulevard central din Petersburg (orașul era pe atunci capitala Imperiului Țarist), al cărui nume vine de la fluviul Neva. Sankt-Petersburgul a fost construit de Petru cel Mare la vărsarea Nevei în Marea Baltică.

Ei, firește, nu mă cunosc, dar eu îi știu. Îi știu prea bine. Aproape le-am învățat fizionomiile pe de rost, mă uit cu drag la ei când sunt veseli și mă mâhnesc când se înnegurează. Aproape am legat prietenie cu un bătrânel pe care-l întâlnesc pe cheiul Fontankă³, la aceeași oră în fiecare zi de la Dumnezeu. Are o fizionomie gravă, gânditoare, mormăie întruna în barbă și dă din mâna stângă, iar în dreapta ține un baston noduros cu măciulie aurită. Până și el m-a remarcat și mă privește cu toată simpatia. De s-ar întâmpla să nu apar la ora cu pricina în același loc de pe Fontanka, sunt sigur că l-ar năpădi jalea. De-asta uneori mai că nu ne înclinăm unul către altul, îndeosebi când suntem amândoi binedispuși. Mai deunăzi, după ce nu ne văzuserăm deja de două zile și ne-am întâlnit într-a treia, a fost cât pe ce să ne ridicăm pălăriile, noroc că ne-am luat seama la timp, am lăsat mâna jos și am trecut cordial unul pe lângă altul. Și casele mi-s cunoscute. Când merg, fiecare parcă iese înaintea mea pe stradă, mă privește cu toate ferestrele și mai că nu-mi spune: „Bună ziua! Cum o mai duceți cu sănătatea? Și eu sunt bine sănătoasă, slavă Domnului, iar în mai o să-mi adauge un etaj.” Sau: „Cum o mai duceți? Eu de mâine intru în reparații.” Sau: „A fost cât pe ce să ard și tare m-am speriat” ș.a.m.d. Am printre ele preferatele mele, am prietene apropiate. Una are de gând să se trateze la un arhitect în vara asta. Dinadins o să trec pe acolo în fiecare zi, ca nu cumva, ferească Sfântul, s-o lecuiască de tot!... Dar niciodată n-am să uit pățania cu o căsuță roz-pal tare frumușică. Era o căsuță drăgălașă de piatră, care se uita

3 Braț al Nevei care traversează tot centrul Petersburgului și pe care se aliniază numeroase reședințe aristocratice. Cheiul Fontankă joacă un rol important în mai multe opere ale lui Dostoievski.

așa de prietenos la mine și așa de fudulă la vecinii ei mătăhăloși, că-mi tresărea inima de bucurie când se întâmpla să trec pe lângă ea. Dintr-odată, săptămâna trecută, cum mergeam pe stradă, arunc o privire la prietena mea și aud un vaiet plin de jale: „Mă vopsesc în galben!” Mișeii! Barbarii! Nu cruțaseră nimic, nici coloanele, nici cornișele, încât amica mea se îngălbenise ca un canar. Mai că nu mi-a plesnit fierea atunci și până azi n-am avut putere să mă mai duc s-o văd pe sărmana mea prietenă slutiță, pe care au zugrăvit-o în culoarea imperiului celest⁴.

Înțelegi deci, cititorule, în ce fel mi-e cunoscut tot Petersburgul.

Am spus deja că trei zile la rând m-a chinuit neliniștea, până când mi-am dat seama din ce pricină. Nici pe stradă nu-mi era bine (unul nu-i, altul nu-i, unde-a dispărut cutare?), nici acasă nu eram deloc în apele mele. Două seri m-am tot perpelit: ce-mi lipsește în colțișorul meu? De ce nu-mi găsesc locul? Și cercetam nedumerit pereții verzi afumați, tavanul învelit în păienjeniușul pe care-l cultiva cu mare succes Matriona, îmi inspectam atent toată mobila, cercetam fiecare scaun, gândindu-mă: nu cumva aici e buba? (căci la mine și un singur scaun dacă nu stă cum stătea ieri, eu sunt complet întors pe dos), mă uitam afară pe fereastră – și toate degeaba... nici pic de ușurare! Ba chiar mi-a dat prin minte s-o chem pe Matriona și am dojenit-o părintește pentru păienjeniuș și în general pentru neorânduială. Dar ea n-a făcut

4 „Imperiul celest” este un vechi nume neoficial al Chinei, folosit timp de sute de ani în China și tradus poetic în limbile europene în prima jumătate a secolului al XIX-lea. Steagul imperial chinez reprezenta un dragon pe fond galben.

decât să mă privească uimită și a ieșit fără o vorbă, așa că păienjenişul atârnă mai departe bine mersi la locul lui. În sfârșit, abia azi-dimineață m-am dumirit ce se petrece. Ehe, păi fug de mine ca s-o tulsească la țară! Iertată-mi fie vorba proastă, dar nu-mi ardea de cuvinte alese... Fiindcă tot ce se găsea în Petersburg ori plecase deja, ori era pe picior de plecare. Orice domn respectabil, cu înfățișare impozantă, care închiria un birjar se preschimba îndată, sub ochii mei, într-un venerabil tată de familie, care, după îndatoririle zilnice de la slujbă, o pornea fără niciun bagaj către sânul familiei, la țară. Orice trecător căpătase deja o mină cu totul aparte, care mai că nu spunea de-a dreptul oricui îi ieșea în cale: „Noi, domnilor, suntem aici doar așa, în treacăt, căci în două ore gata, plecăm la țară.” Dacă se deschidea vreo fereastră în care bătuseră mai întâi niște degețele subțiri și albe ca laptele și pe ea scotea căpșorul vreo tânără frumusică, chemându-l pe vânzătorul ambulant de ghivece, mie îndată și pe loc mi se părea că florile acestea se cumpără doar așa, adică nicidecum pentru ca sufletul să se bucure de primăvară și de flori într-o locuință înăbușitoare de oraș, ci că, vezi bine, foarte curând toți o să se mute la țară și o să ia florile cu ei. Ba mai mult, ajunseseam să mă pricep atât de bine la soiul acesta nou și aparte de descoperiri, încât eram deja în stare să determin fără greș, doar după înfățișare, cine unde-și avea casa de vacanță. Cei de pe insulele Kamennîi și Aptekarski sau de pe Șoseaua Peterhof se deosebeau prin eleganța studiată a purtărilor, prin costumele simandicoase de vară și trăsurile splendide cu care sosiseră în oraș. Cei din Pargolovo și mai departe încolo impuneau de la prima vedere prin aerul serios și chibzuit. Vizitatorul insulei Krestovski

se deosebea prin înfățișarea vesel-netulburată.⁵ Ori că dădeam în cale peste vreun lung alai de căruțași care păseau leneș, cu frâiele în mână, pe lângă carele încărcate cu munți de felurite mobile, mese, scaune, divane turcești și neturcești și tot restul calabalăcului domestic, deasupra cărora trona adesea, chiar în vârful căruței, vreo bucătăreasă firavă, păzind averea stăpânilor ca pe ochii din cap; ori că mă uitam la bărcile încărcate cu de-ale casei care pluteau pe Neva sau pe Fontanka până la râul Ciornaia sau până la insule - carele și luntrile se înzeceau și se însuteau în ochii mei. Ai fi zis că totul s-a sculat și a plecat, că totul se mută în caravane întregi la țară. Părea că tot Petersburgul amenință să se preschimbe în deșert, așa că până la urmă mi s-a făcut rușine, ciudă și jale: eu fără îndoială n-aveam unde și de ce să merg la țară. Eram gata să plec cu orice căruță, cu oricare dintre domnii cu înfățișare respectabilă care închiriau birjari. Dar niciunul, absolut nimeni nu mă invita. De parcă mă uitaseră, de parcă pentru ei eram cu adevărat un străin!

Am umblat mult, lungă vreme, așa că izbutisem deja, după obicei, să uit cu desăvârșire unde mă aflu, când m-am trezit dintr-odată la barieră. Într-o clipă m-am înveselit și, trecând de ea, am pornit-o printre lunci și câmpuri semănate, fără să bag în seamă

⁵ Petersburgul se întinde azi pe mai multe insule din delta Nevei, care la mijlocul secolului al XIX-lea nu intraseră încă toate în componența orașului: pe Kamennîi și Aptekarski se aflau vtile suburbane ale protipendadei; pe Krestovski, ale nobilimii mai puțin bogate. Peterhof este o reședință imperială de vacanță construită de Petru I nu departe de Petersburg; drumul într-acolo era mărginit de vile de lux. În Pargolovo, zonă rurală din nordul orașului, se retrăgeau peste vară funcționăria, studenții, oamenii de condiție mai modestă.

oboseala, simțind doar cu toată ființa mea că mi se ridică o povară de pe suflet. Toți cei ce treceau pe drum în birje sau căruțe mă priveau cu atâta prietenie, încât mai că nu mă salutau. Toți erau cât se poate de bucuroși, toți până la unul fumau trabuc. Și eu eram bucuros cum nu mi se mai întâmplase vreodată, ca și când m-aș fi pomenit pe neașteptate în Italia – atât de tare mă impresionase natura pe mine,

orășeanul pe jumătate bolnav, care mai că nu se sufocase între zidurile orașului.

E ceva nespus de mișcător în natura din jurul Petersburgului nostru, când, odată cu venirea primăverii, își dă deodată la iveală toată vigoarea, toate puterile dăruite ei de ceruri, se înfoaie, se gătește, se împetrițează cu flori... Parcă-ți amintește fără voie de tânăra aceea plâpândă și bolnăvicioasă la care te uiți uneori cu părere de rău, alteori cu un fel de iubire compătimitoare, la care altă dată nici nu iei seama, dar care dintr-odată, pentru o clipă, se face parcă din greșeală nespus, minunat de frumoasă, în timp ce tu, uluit, îmbătat, te întrebi fără voie: ce forță a aprins atâta înflăcărată strălucire în ochii aceștia triști și gânditori? Ce a stârnit năvala sângelui în obraji palizi și supti? Ce i-a umplut de pasiune trăsăturile blajine? De ce i se înalță atâta pieptul? Ce a stârnit atât de neașteptat pe chipul biete fete forță, viață și frumusețe, făcându-l să se lumineze de atâta zâmbet, să se însuflească de un râs așa sprintar, scăpărat? Privești în jur, cauți pe cineva, ghicești... Dar clipa trece și poate încă de-a doua zi ai să regăsești aceeași căutătură gânditoare și împrăștiată dinainte, același chip palid, aceeași sfială și supușenie în mișcări, ba chiar căință, chiar urmele unei tristeți ucigătoare și ale ciudei pentru înflăcărarea de o clipă... Și-ți pare rău că efemera frumusețe s-a ofilit atât de iute, atât de fără întoarcere, că a scăpărat atât de înșelător și de zadarnic în fața ta, îți pare rău că n-ai apucat nici măcar să te îndrăgostești...

Și totuși noaptea mi-a fost și mai bună decât ziua! Căci iată cum a fost:

M-am întors în oraș foarte târziu, bătuseră deja ceasurile zece când mă apropiam de casă. Aveam drum pe cheiul unui canal, unde la ora aceea nu e nici țipenie. E drept că locuiesc într-o zonă foarte îndepărtată a orașului. Mergeam și cântam, căci, când sunt fericit, neapărat mârâi ceva în sinea mea, ca orice om fericit lipsit și de prieteni, și de cunoscuți mai apropiați și care n-are cu cine-și împărți clipele de bucurie. Dintr-odată mi s-a întâmplat însă cea mai neașteptată aventură.

Pe chei, rezemată de balustrada canalului, stătea o femeie: cu coatele sprijinite de parapetul cu grilaj, privea pesemne țintă apa tulbure. Purta o pălărie galbenă foarte simpatică și o mică mantilă neagră cochetă. „E o fată și fără îndoială e brunetă”, mi-am spus. Părea să nu-mi fi auzit pașii și nici măcar nu s-a clintit când am trecut pe alături, ținându-mi răsuflarea și cu inima bubuindu-mi în piept. „Ciudat”, mi-am spus. „Se vede că e cu totul adâncită în gânduri” – și deodată m-am oprit ca fulgerat. Mi s-a părut că aud un hohot înăbușit. Da, nu mă înșelasem: fata plângea – și după o clipă au urmat alte și alte suspine. Doamne! Mi s-a strâns inima. Și, cât aș fi eu de timid cu femeile, a fost așa un moment!... M-am răsucit, am făcut un pas spre ea și aș fi rostit negreșit: „Domnișoară!”, dacă n-aș fi știut că exclamația asta a fost rostită deja de mii de ori în toate romanele rusești mondene. E singurul lucru care m-a oprit. Dar până să dibuiesc eu un cuvânt, fata a tresărit, a privit în jur, s-a dezmeticit, a plecat capul și s-a strecurat pe lângă mine mai departe pe chei. Am pornit îndată în urma ei, dar ea și-a dat seama, a părăsit cheiul, a trecut strada și a luat-o pe trotuar. Eu n-am îndrăznit

să traversez. Inima mi se zbătea ca a unei păsăruici prinse în pumn. Deodată, o întâmplare mi-a venit în ajutor.

Pe cealaltă parte a trotuarului, nu departe de necunoscuta mea, a apărut deodată un domn în frac, de vârstă onorabilă, dar cu un umblet nu tocmai onorabil. Mergea clătînându-se și sprijinindu-se grijuliu de ziduri. Fata mergea în schimb ca o săgeată, sfioasă și grăbită, așa cum umblă de obicei fetele care nu vor să se ofere nimeni să le conducă acasă seara – și, firește, domnul cel împiedicat n-ar fi ajuns-o nicio dată dacă soarta mea nu l-ar fi îndemnat să-și caute resurse nefirești. Dintr-odată, fără o vorbă nimănui, domnul meu se smulge din loc și o ia la fugă din toate puterile, zboară pe urmele necunoscutei. Ea merge ca vântul, dar domnul cel împleticit se apropie, o ajunge, fata scoate un strigăt și... binecuvântează soarta care mi-a pus de data asta în mâna dreaptă un excelent baston noduros. Într-o clipă eram pe cealaltă parte a trotuarului, într-o clipă nepoftitul domn a înțeles cum stau lucrurile, a luat în calcul argumentul meu imbatabil, a tăcut, s-a depărtat și abia când eu și fata eram deja departe a protestat la adresa mea în termeni destul de energici. Dar cuvintele lui abia dacă ne-au mai ajuns la urechi.

– Dă-mi mâna, i-am spus necunoscutei mele, și n-o să mai aibă curaj să se ia de noi!

Ea mi-a întins-o în tăcere, tremurând încă de emoție și spaimă. Ah, nepoftitul domn, cât te-am binecuvântat în clipa aceea! Am privit-o furis: era foarte frumoasă și brunetă – ghicisem. Pe genele-i negre sclipeau încă lacrimile spaimei de adineauri sau poate ale durerii dinainte, nu știu. Dar pe buze îi juca

deja un zâmbet. M-a privit și ea tot pe ascuns, a roșit un pic și a plecat capul.

– Ei, vezi, de ce m-ai alungat mai devreme? Dacă-ăș fi fost aici, nu s-ar fi întâmplat nimic...

– Dar nu te cunoșteam. Am crezut că și dumneata⁶...

– Dar acum mă cunoști oare?

– Un pic. Uite, de pildă: de ce tremuri?

– Ah, ai ghicit din prima! i-am răspuns eu, încântat că fata mea e așa isteată: asta nu strică nicio dată la frumusețe. Da, ai ghicit de la prima vedere cu cine ai de-a face! Așa e, sunt timid cu femeile, nu-ți ascund că m-am tulburat la fel de tare ca dumneata cu câteva clipe în urmă, când te-a speriat domnul acela... Acum simt că mi-e într-un fel teamă. Parcă-i un vis, dar nici măcar în vis n-ăș fi ghicit că am să stau cândva de vorbă cu vreo femeie.

– Cum așa? Adevărat?

– Da, dacă-mi tremură mâna e pentru că nicio dată n-a strâns-o încă o mână de dulce ca a dumitale. M-am dezvățat cu totul de femei; adică nici n-am apucat să mă învăț vreodată. Sunt singur... Nici măcar nu știu cum să vorbesc cu ele. Uite, nici acum nu știu: nu cumva ți-am spus vreo prostie? Zi-mi drept! Te previn că nu-s supărăcios...

– Nu, deloc, n-ai spus nimic, dimpotrivă! Iar dacă ții cu tot dinadinsul să fiu sinceră, atunci am să-ți spun că femeilor le place timiditatea asta. Ba,

6 Adresarea aceasta respectuoasă reflectă manierele tipice societății ruse, mai ales din epoca în care scrie Dostoievski (aici, mijlocul secolului al XIX-lea).

dacă vrei să știi, află că și mie-mi place, și n-am să te alung de lângă mine până ajung acasă.

– Ai să mă faci să-mi pierd pe loc orice sfială, i-am răspuns eu cu glas găuit de entuziasm, și atunci, adio toate mijloacele mele!

– Mijloace? Ce mijloace, pentru ce? Ei, uite asta nu-mi mai place.

– Iartă-mă, nu mai fac, mi-a scăpat! Dar, zău, cum ai vrea ca în asemenea clipe să nu-mi doresc...

– Să placi, oare?

– Ei, da! Și, pentru Dumnezeu, fii îndurătoare! Judecă puțin ce fel de om sunt! Am deja douăzeci și șase de ani și nu m-am văzut nicio dată cu nimeni. Deci cum aş putea să vorbesc bine, priceput și nimerit? Dumitale însă o să-ți priască mai mult dacă totul va fi deschis, la vedere... Eu nu știu să tac când inima mea vorbește. Și-apoi, oricum... Mă crezi sau nu, n-am fost cu nicio femeie, nicio dată, nicio dată! N-am cunoscut pe nimeni! Și nu fac decât să visez în fiecare zi că până la urmă, cândva, am să-ntâlnesc și eu pe cineva. Ah, dac-ai ști de câte ori m-am îndrăgostit așa!...

– Dar cum adică, de cine?...

– Ei, de nimeni, de un ideal, de cea care mi se năzare în vis. În visuri țiș povești întregi de dragoste. Ah, dumneata nu mă cunoști! E drept, fiindcă nu se poate fără, am avut și eu de-a face cu două-trei femei, dar ce fel de femei? Toate niște gospodine, încât... Dar uite, ca să râzi, am să-ți spun că de câteva ori m-am gândit să intru în vorbă, așa, fără fașoane, cu vreo aristocrată de pe stradă – firește, când e singură. Să-i vorbesc, de bună seamă, sfios, cuviincios, cu ardoare;

să-i spun că mă prăpădesc de unul singur, să nu mă gonească, fiindcă n-am mijloace să fac cunoștință cu nicio femeie; să-i sugerez că intră chiar în obligațiile femeii să nu respingă rugămintea sfioasă a unui nefericit ca mine. Că, în sfârșit, tot ce-i cer e doar să-mi spună două vorbe frățești, din suflet, să nu mă gonească de la primul pas, să mă creadă pe cuvânt, să asculte ce am de spus, să râdă de mine, dacă vrea, să-mi dea o nădejde, să-mi spună două vorbe, doar două vorbe, iar apoi n-avem decât să nu ne mai întâlnim niciodată! Dar dumneata râzi... De altfel, de-asta-ți și povestesc...

— Nu te necăji! Râd pentru că ți-ești singur dușman, iar dac-ai încerca, poate că ți-ar ieși, chiar și pe stradă de-ar fi vorba. Cu cât mai simplu, cu atât mai bine... Nicio femeie cumsecade, doar să nu fie neghioabă sau foarte supărată în clipa aceea, nu s-ar îndura să te gonească fără cele două cuvinte pe care le cerșești cu atâta sfială... De fapt, ce tot spun! Te-ar socoti nebun, bineînțeles. Eu am judecat doar după mine. Dar ce știu eu cum trăiesc oamenii pe lume!

— Ah, îți mulțumesc! am exclamat. Nici nu știi ce-ai făcut pentru mine în clipa asta!

— Da, bine, bine! Dar spune-mi, te rog, după ce ți-ai dat seama că sunt o femeie cu care... adică, pe care o consideri demnă... de atenție, de prietenie... într-un cuvânt, nu o gospodină, cum ziceai? De ce-ai hotărât să-mi vorbești?

— De ce? De ce? Dar erai singură, domnul acela era prea îndrăzneț, acum e noapte... Recunoaște și dumneata că e o obligație...

— Nu, nu, încă dinainte, acolo, pe partea cealaltă. Doar ai vrut să intri în vorbă cu mine, nu?

— Pe partea cealaltă? Dar zău dacă știu cum să-ți răspund! Mi-e teamă... Știi, astăzi am fost fericit. Am mers, am cântat... Am fost afară din oraș. N-am trăit niciodată clipe atât de fericite. Dumneata... poate că mi s-a părut... iartă-mă că-ți amintesc: mi s-a părut că plângeai și... n-am putut să aud... mi s-a strâns inima... Ah, Doamne! Oare chiar să n-am voie să mă întristez pentru dumneata? Să fie oare un păcat că am simțit față de dumneata o compătimire frățescă?... Iartă-mă, am spus compătimire... Dar da, într-un cuvânt, oare chiar te-am jignit că mi-a venit dintr-odată să aflu ce-i cu dumneata?

— Gata, lasă, nu mai spune!... a zis fata, plecându-și capul și strângându-mi mâna. Eu singură sunt de vină că am adus vorba despre asta. Însă mă bucur că nu m-am înșelat în privința dumitale... Dar, iată, am ajuns aproape acasă. Eu intru aici, pe străduță, la doi pași... Rămas-bun, îți mulțumesc!...

— Adică... vrei să spui că n-o să ne mai vedem niciodată?... Că totul se va sfârși aici?

— Ei, vezi? a spus ea râzând. La început ai vrut doar două vorbe, iar acum... Dar, de fapt, n-am să-ți răspund... Poate ne-om mai întâlni...

— Eu mâine am să fiu aici, i-am spus. Ah, iartă-mă, deja am pretenții...

— Da, ești nerăbdător... aproape că ai pretenții...

— Stai, ascultă-mă! am întrerupt-o eu. Iartă-mă dac-am să spun încă o dată ceva mai... Dar uite ce-i: nu pot să nu vin mâine aici. Eu sunt un visător. Am atât de puțină viață reală, încât clipe ca acestea, ca

acum, număr așa de rar, că nu pot să nu le repet în visările mele. Am să visez la dumneata toată noaptea, toată săptămâna, un an întreg. Măine voi fi neapărat aici, chiar aici, în locul acesta, chiar la ora asta, și-am să fiu fericit rememorând seara de azi. Locul ăsta mi-e deja drag. Mai am vreo două-trei astfel de locuri în oraș. Odată chiar am plâns amintindu-mi, ca și dumneata... cine știe, poate și dumneata acum zece minute plângeai de vreo amintire... Dar iartă-mă, am luat-o iar razna. Poate aici ai fost cândva foarte fericită...

– Bine, a spus fata. Eu, să știi, am să vin aici mâine, tot la zece. Îmi dau seama că n-am deja cum să te opresc... Ideea e că eu trebuie să fiu aici. Să nu crezi că-ți dau întâlnire: te previn că trebuie să fiu aici pentru mine. Numai că... bine, uite, îți spun deschis: nu mă supără dac-ai să fii și dumneata. În primul rând, s-ar putea să am iar neplăceri, ca azi – dar asta nu-i important... Pe scurt, aș vrea pur și simplu să ne vedem... ca să-ți spun două vorbe. Doar că, vezi... n-ai să mă judeci acum? Să nu crezi că dau așa de ușor întâlniri!... De fapt, chiar ți-aș da dacă... Dar ăsta să fie secretul meu! Atâta că mai întâi trebuie o învoială.

– O învoială! Zi, vorbește, spune totul dinainte! Sunt de acord cu orice, sunt gata de orice! am exclamat eu cu înflăcărare. Răspund pentru mine: am să fiu ascultător, cuviincios... Doar mă cunoști...

– Tocmai fiindcă te cunosc, de-asta te și invit mâine, a spus ea râzând. Te cunosc pe deplin. Dar, ai grijă, vii cu o singură condiție: în primul rând... dar fii bun și îndeplinește-mi rugămintea, vezi doar că-ți vorbesc deschis... Nu te îndrăgosti de mine!... Nu se poate, te încredințez. Prietenă sunt gata să-ți fiu: uite

mâna mea!... Dar să te îndrăgostești nu se poate, te rog!

– Îți jur! am strigat eu, apucându-i mâna...

– Gata, gata, nu te jura! Știu că ești în stare să explodezi ca praful de pușcă. Nu mi-o lua în nume de rău că-ți vorbesc așa! Dac-ai ști!... Nici eu n-am pe nimeni cu care să schimb o vorbă, căruia să-i cer un sfat. Sigur, sfătuitoari nu-ți cauți pe stradă, dar dumneata ești o excepție. Te cunosc atât de bine, de parc-am fi deja prieteni de douăzeci de ani... Așa-i că n-o să mă trădezi?...

– Ai să vezi... Doar că nu știu, zău, cum am să supraviețuiesc chiar și până mâine.

– Dormi adânc! Noapte bună – și nu uita că mi-am pus deja încrederea în dumneata! Dar ai exclamat așa frumos mai devreme: oare chiar avem de dat socoteală de orice simțire, chiar și de compasiunea frățescă? Să știi că ai zis-o așa de bine, încât îndată mi-a trecut prin minte să-ți încredințez...

– Ce anume, pentru Dumnezeu? Ce?

– Pe mâine! Deocamdată să rămână secret! Cu atât mai bine pentru dumneata: măcar de la depărtare o să semene cu o poveste de dragoste. Poate am să-ți spun chiar mâine sau poate nu... Întâi o să mai vorbim, o să ne cunoaștem mai bine...

– Ah, păi eu chiar mâine am să-ți povestesc totul despre mine! Dar ce-i asta? Parcă mi se-ntâmplă o minune... Unde sunt, Doamne Dumnezeule? Of, spune-mi, te rog, oare ești nemulțumită că nu te-ai supărat, cum ar fi făcut alta, că nu m-ai gonit de la bun început? Doar câteva clipe și m-ai făcut fericit pentru totdeauna. Da, fericit: cine știe, poate m-ai împăcat cu mine însumi, mi-ai limpezit îndoielile... Poate mă apucă unele clipe când... Ah, dar mâine am să-ți povestesc totul, ai să afli totul, absolut totul...

– Bine, așa să fie! Începi dumneata...

– De acord.

– La revedere!

– La revedere!

Și ne-am despărțit. Eu am umblat toată noaptea; nu mă puteam hotărî să mă întorc acasă. Eram atât de fericit!... Pe mâine!

A doua noapte

– Poftim, iată c-ai supraviețuit! mi-a spus ea, râzând și strângându-mi mâinile.

– Sunt aici deja de două ore. Nici nu știi cum a fost ziua asta!

– Ba știu, știu... Dar acum la subiect! Știi de ce am venit? Nu ca să pălăvrăgim aiurea ca ieri. Uite ce-i: de acum înainte trebuie să ne purtăm mai înțelept. Ieri m-am gândit mult la toate astea.

– În ce fel, în ce privință să fim mai înțelepți? Din partea mea, eu sunt gata. Dar zău dacă mi s-a întâmplat vreodată în viață ceva mai înțelept decât acum!

– Adevărat? În primul rând, te rog, nu-mi mai strânge așa tare mâinile! În al doilea, te anunț că azi am stat și am chibzuit mult la dumneata.

– Aha, și la ce concluzie ai ajuns?

– La ce concluzie? La concluzia că trebuie s-o luăm de la capăt, fiindcă am hotărât până la urmă că de fapt nu te cunosc deloc, că ieri m-am purtat ca un copil, ca o fetiță, și bineînțeles, s-a vădit că vinovată de toate e inima mea bună, adică m-am lăudat singură, așa cum se întâmplă mereu când ne apucăm să ne cercetăm pe noi înșine. Și de aceea, ca să-mi îndrept greșeala, am hotărât să aflu totul despre dumneata, până în cele mai mici amănunte. Dar, cum n-am de la cine să aflu, dumneata singur trebuie să-mi povestești toate dedesubturile. Deci ce fel de om ești? Hai, repejor, dă-i drumul, spune-mi povestea dumitale!

– Povestea mea! am strigat eu speriat. Povestea mea! Dar cine ți-a spus că am vreo poveste? N-am nicio poveste...

– Atunci cum ai trăit, dacă n-ai nicio poveste? m-a întrerupt ea râzând.

– Fără niciun fel de poveste! Am trăit, cum se spune, de capul meu, adică absolut singur. Singur-singurel, cu desăvârșire singur. Înțelegeți ce înseamnă asta?

– Cum singur? Adică nu te-ai văzut niciodată cu nimeni?

– A, nu, de văzut mă văd – și totuși sunt singur.

– Păi cum așa, oare nu vorbești cu nimeni?

– Nu, în sens strict, cu nimeni.

– Deci ce fel de om ești, lămurește-mă! Ba stai puțin, cred că ghicesc: ai pesemne o bunică, la fel ca mine. A mea e oarbă și uite, de o viață-ntreagă nu-mi dă drumul nicăieri, încât aproape că m-am dezvățat să vorbesc. Iar după ce-am făcut o poznă acum vreo doi ani, a văzut ea că nu-i chip să mă stăpânească, așa că m-a chemat și mi-a prins rochia de rochia ei cu o agrafă. Și uite de atunci stăm așa zile întregi: ea împletește la vreun ciorap, chit că-i oarbă, iar eu stau alături, cos sau îi citesc vreo carte... Tare ciudată rânduială, de doi ani să fiu prinsă cu agrafa!...

– Of, Doamne, ce năpastă! Doar că nu, eu n-am așa bunică.

– Dacă n-ai, atunci cum de poți sta acasă?

– Uite: vrei să știi ce fel de om sunt?

– Păi da, sigur!

– În sensul strict al cuvântului?

– În sensul cel mai strict al cuvântului!

– Foarte bine: eu sunt o figură.

– O figură! Ce fel de figură? a exclamat ea, izbucnind în hohote de parcă nu mai apucase să râdă de un an încheiat. Cu dumneata e hai mare! Uite, e o bancă aici, vino să ne așezăm! Pe aici nu umblă nimeni, nu ne aude nimeni... Și zi-mi odată povestea dumitale! Fiindcă deja nu poți să mă mai convingi: ai o poveste și doar te ascunzi. Întâi și-ntâi, ce vrei să spui prin „figură”?

– Prin „figură”? O figură e un tip original, un ins ridicol! am răspuns eu, izbucnind la rândul meu în hohote, după râsul ei copilăresc. Un fel de personaj. Uite: dumneata știi ce e un visător?

– Un visător? Zău așa, cum să nu știu? Doar sunt și eu o visătoare! Câteodată stau lângă bunică și vai de mine, ce nu-mi trece prin cap! M-apucă visarea cu ochii deschiși și așa de tare mă iau gândurile... că ajung să mă mărit cu un prinț chinez... Dar alteori e chiar bine să visezi aieva! Deși, eh, Dumnezeu știe! Mai ales când oricum ai la ce să te gândești, a adăugat ea, mai serioasă de data asta.

– Minunat! Deci, dacă ai ajuns odată să te măriți cu un bogdihan⁷ chinez, înseamnă că ai să mă înțelegeți perfect. Atunci ascultă... Dar stai, iertare: încă nu știu cum te cheamă.

– Aha, în sfârșit! Ai reușit să-ți aduci aminte?

– O, Doamne! Dar nici măcar nu mi-a trecut prin cap, mie mi-era bine și așa...

– Mă cheamă Nastenka.

– Nastenka! Și atât?

⁷ Nume de origine mongolă dat în secolele trecute împăraților chinezi (se întâlnește, de pildă, la diplomatul român Nicolae Milescu Spătarul, în secolul al XVII-lea).